

Ninkov K. Olga

VAJDASÁGI FESTETT ÜVEGABLAOK

Stained Glass in Vojvodina

Korhecz Papp Zsuzsanna: *Vitrázsok a Vajdaságban – Vitraži u Vojvodini – Glasgemälde in der Vojvodina*. Városi Múzeum, Szabadka, 2010

A 144 oldal terjedelmű, háromnyelvű és reprodukciókkal gazdagon illusztrált kiadvány formátuma követi a szerző előző, *Újjászületések* (2008)¹ című könyvét. A rövid történeti áttekintés után a magyarországi üvegfestő műhelyek (Kratzmann Ede, Csongrádi Forgó István, Róth Miksa, Ligeti Sándor, Walther Gida, Palka József, Zsellér Imre, Majoros Mayböm Károly, Pór Sándor) tömör leírása következik, ezután a külföldi (bajor udvari, bécsi, tiroli, szász) üvegfestő műhelyek ismertetése, majd az üvegmegmunkáló, illetve üvegfestő technikák lexikonszerű adatai következnek – helyenként fekete-fehér illusztrációkkal ellátva –, s mindezt az irodalomjegyzék zárja le. A kiadvány nagyobb hányada a vajdasági vitrailok terveinek, illetve a létrejött alkotások színes reprodukcióiból áll, melyek sora követi a szövegben előforduló példákat. Itt szerepelnek a középkori és a reneszánsz üvegablakok; a maratott üveg, a színes maratás, a kontúr, a zománctfestés és más technikák; vitrail-tervek; az előzőleg ismertetett mesterek és műhelyek (szabadkai, zombori, nagybecskereki, őrszállási, újvidéki, bezdáni, futaki, hódási, verseci, módosi, adai, nemesmiliticsi, tornyosi, oromhegyesi, martonosi, bajmoki, topolyai, karlócai, zentai, mitrovicai, fehértemplomi, horgosi, rumai vitrailok).

A könyv célja, miként az előszó jelzi, hogy bemutassa a mai Vajdaság szakrális és középületeiben található századfordulói, 1918-ig létrejött üvegfestészeti anyagát, amely túlnyomórészt a budapesti vitrailkészítő műhelyek terméke. Nem véletlen tehát, hogy a szerző többnyire Mester Éva budapesti üvegrestaurátor és kutató

¹ Korhecz Papp Zsuzsanna: *Újjászületések. Restaurálási, egyházművészeti és kultúrtörténeti képes tanulmányok*. Életjel, Szabadka, 2008

több publikációjára és kéziratára (1994, 2000, 2003, 2004, 2006) építi szövegét – az adatkölcsonzésekre jegyzetekkel utalva. Kisebb terjedelemben ugyan, de ugyanígy hasznosítja, vagy megemlíti más szakemberek munkásságát is, mint pl. Varga Vera (1993), Bátyai Gitta (2000) és Fényi Tibor (2005) magyarországi kutatók megjelent írásait, vagy a vajdaságiakét, Bela Duranci (1978), Donka Stančić (1997), Ninkov K. Olga (2004, 2006, 2008) publikációit. A szerző a témához fűződő két írását is integrálja a könyvébe, ami egyben a vitrailokkal való foglalkozásának mibenlétére és folyamatára mutat rá (2009). Korhecz Papp Zsuzsanna rekonstruálta és restaurálta ugyanis Szabadka első ismert üvegfestményeit, amelyek a mostani Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar épületében láthatók. Ezeket Kratzman Ede, a budapesti állami üvegfestő intézet vezetője készítette neoreneszánsz stílusban a valamikori Magyar Királyi Postahivatal banképületének díszlépcsőházába 1881-ben. A három ablakból csak kettőnek a darabjai maradtak fenn, ezért a neoreneszánsz épület felújításakor tévesen szecessziós vitrailokat terveztek készíttetni. A könyv szerzőjének érdemei közé sorolható tehát a múlt e darabjának megmentése is (a restaurálást Kovács József és Mészáros Rudolf közreműködésével végezte el). A könyvben Kratzman Ede más vajdasági munkái is szerepelnek: pl. a zombori Szemző-palota (a mai anyakönyvi hivatal épülete) neoreneszánsz festett üvegabla (1878), a nagybecskereki volt megyeháza – ma városháza – lépcsőházának allegorikus ábrázolásai (1892), az őrszállási Mária neve (1890-as évek eleje), az óbecsei Nagyboldogasszony (1892) és az újvidéki Mária neve (1895) katolikus templomok vitrailjai. Tehát a szabadkai Városi Múzeum festőrestaurátora itt is, mint előző munkái során, megkereste a művet készítő mester alkotásainak vidékünkön fellelhető darabjait és nyomait, és ezek összefüggésében helyezte el és vizsgálta az általa restaurált festett üvegablakot. Ez nem jelenti azt, hogy a könyvben szereplő összes mesterműhöz kötődik restaurátori munka (szerencsére, hiszen akadnak még jó állapotban levő 19. századi vitrailok), hanem a „vitrail-tár”, illetve katalógus egy tágabb rálátás érdekében készült el. Ahhoz viszont, hogy az olvasó regisztrálni tudja e katalógus színes reprodukcióin látott üvegablakok pontos helyét, el kell olvasnia a mesterekről és műhelyekről írott részt is.

Nem ez a vajdasági vitrailokkal foglalkozó első kiadvány – az újvidéki Múemlékvédő Intézet munkatársának, Donka Stančićnak 1997-ban jelent meg az újvidéki, pétervárad, karlócai és futaki festett üvegablakokról szóló, tanulmány-nyal és reprodukciókkal ellátott könyve –, de ez az első magyarul és németül is olvasható, színes képanyaggal gazdagon ellátott könyvünk, melyet bizonyára szeretettel forgatnak a műfaj egyre szaporodó kedvelői és művelői, valamint a térség művelődéstörténete iránt érdeklődők. Ugyanúgy ez az első nálunk megjelenő, a vajdasági vitrailokkal foglalkozó könyv, amelynek szerzője a restaurátorszakma képviselője, így a hivatás szempontjai érvényesülnek a könyvben.

Szimptomatikus tény, hogy a vajdasági vitrailok első kutatója, Bela Duranci művészettörténész is szabadkai származású – ő a szabadkai szecessziós város-házával foglalkozva találta meg, helyeztette vissza és védelem alá Róth Miksa színes üvegablakait, amelyek kartonterveinek a hat királyt ábrázoló része a Gödöllői Városi Múzeumban van letétben, mint a Nagy Sándor-ház tulajdona. A kartonok némelyikét (Árpád fejedelem, Szent István, Szent László, Könyves Kálmán) Duranci 1978-ban tette közzé, majd e sorok írója is publikált közülük (többek között a *Létiünk* hasábjain is 2008-ban), de a szóban forgó könyvben most először került az összes a nyilvánosság elé, ráadásul színesben. Talán nem véletlen, hogy a szabadkai szakmai körökben került sor legtöbbször a vajdasági szecesszió és a hozzá szorosan tartozó vitrailok kutatására és bemutatására. Az említett stílus remekművei között élve nehéz ellenállni a kihívásnak, mely újra és újra erőt és ihletet kölcsönöz, s ugyanakkor felelősséggel tölti el a szakma képviselőit, hogy ezeket és a többi mesterművet megismerjék és megismertessék. Ez reményt ad arra, hogy kallódó értékeink a köztudatban méltó helyre találnak, és hidat építenek a múlt–jelen–jövő között, megszépítve azok életét is, akik eddig érdektelenül haladtak el a környezetükben még meglevő műemlékek mellett, s talán megismerésük után maguk is védelmükre állnak.